

Najnovejša kazensko-pravna novella.

Pravosodni minister je dne 1. julija t. l. poslanski zbornici našega državnega zbora predložil načrt zakona, kateri naj premeni nekatera določila našega kazensko-pravdnega reda ter postavi nekaj novega kazenskega zakona.

Po čl. I. tega načrta prenareja in dopolnjuje se najprvo § 39. kaz. pr. r. Pojasnila k tej prenavedbi pravijo, da se ni obnesla dosedanja določba kazensko-pravdnega reda, po kateri je razun odvetnikov v imenik zagovornikov vsprejemati na njih prošnjo tudi pravnike, preizkušene za sodništvo, za odvetništvo ali beležništvo in tako tudi vse doktorje pravoznanstva, kateri so udje učiteljstva fakultete pravoslovne ali državoslovne, ako ni nikake tistih okolnostij, katere dotičniku po zakonu zapirajo sodništvo, odvetništvo ali beležništvo, — obnesla pa se ni zategadelj, ker zakoni ne zahtevájo **istih** pogojev za vse navedene posamezne poklice. Želeti je torej, da se ta določba prenavedi in sicer tako, da višje dež. sodišče odloči, kdo je sposoben biti vsprejet v imenik zagovornikov izmed tistih, kateri so v §. 39 kaz. pr. r. imenovani, razun če odvetništvo res opravljajo, ker tedaj jih je obligatorno vpisati v imenik zagovornikov. Ostale naj bi bilo po načrtu le tedaj vsprejeti, ako se vsprejemu „ne protivijo resni pomisleki“. Isti pogoj je tudi, da se upisanec obdrži v imeniku. Zaradi te prenavedbe naj pa odslej najvišje sodišče in ne več pravosodni minister rešuje pritožbe, če se komu zabrani ali odpove vsprejem med zagovornike.

Načrt nadalje določa, da smejo pri kasacijskih obravnavah zagovarjati le odvetniki ter udje pravoslovne in državoslovne fakultete. Pojasnila opravičujejo to s tem, da prevažne reči prihajajo pred kasacijsko sodišče.

Člen II. novelle ustanovlja glede na odst. 2. §-a 41. kaz. pr. r. exoffo-zagovornika tudi za tedaj, kedar je ustavljeno po-

rotno sodstvo na podlogi zakona iz leta 1873. ali so sicer zakonito postavljena izjemna sodišča.

Naslednji člen III. obsega nekaj znamenitih prenaredb dosedanjih določil o javnosti postopanja. Dotični paragrafi pišejo:

§ 229. Javnost je smeti glavni obravnavi odvzeti iz uzrokov javnega reda ali npravnosti. Sodni dvor ukrene to uradoma, ali na predlog obtožitelja ali obtoženca. Proti osebam, katere 18. leta še niso izpolnile, se lahko vrši glavna obravnava nejavno. Odvzeti je javnost, ako obtožitelj in obtoženec zahtevata, pri glavnih obravnava obtožeb zaradi izsilovanja, ako se kaznivo dejanje tiče zasebnega ali rodbinskega življenja, in pa pri privatnih obtožbah. Sodišče pa to tudi lahko sklene iz važnih uzrokov brez dotičnega predloga. Sodni dvor odvzame javnost po dotičnem tajnem razgovoru in posvetu s pismenim, razloge imejočim razsodilom, proti kateremu ni pravnega leka.

§ 230. Ko se je javno naznanilo, da je javnost odvzeta, morajo odstopiti vsi poslušalci. Tiste, kateri so po kaznivem dejanju v svojih pravicah oškodovani, moči je samo zaradi npravnosti izključiti. Drugim osebam lahko predsednik glavne obravnave dovoli, da smejo pristopiti. Justični uradniki, katerim je imeti nadzor nad pravosodjem, smejo biti vsikdar navzočni. Ako je javnost odvzeta zaradi javnega reda, tedaj sme sodišče izreči, da morajo navzočne osebe, katere je v zapisniku zabeležiti, molčati o okolnostih, katere zvedó po obravnavi, po obtožnici ali po drugih uradnih spisih pravde. Ta sklep je zapisati v zapisniku seje in proti njemu ni pravnega leka.

§ 231. Da bodi na podlogi § 229. seja tajna, smeti je po oklicu stvari zahtevati vsak hip glavne obravnave. Javnost je moči odvzeti nekemu delu postopanja ali pa celi obravnavi. A sodbo je vsikdar javno razglasiti; gledé razlogov razsodbe pa lahko sodišče sklene, da se javno celo nič ali po nekem delu ne razglasé.

§ 456. Glavna obravnava pred okrajnim sodiščem (§ 9.) je pod ničnostjo javna, toda z utesnitvami, ki so povedane v §§. 228—231.

Izkušnja uči, pravijo pojasnila k tem prenaredbam, da pri razžaljenji časti razžaljenec čestokrat ne obtoži, ker se javno

obravnavava in ker se tako razpravljajo in širijo reči, ki so tako tesno zvezane z zasebnim in rodbinskim življenjem, da se to življenje kali, ako jih svet zvé; razžaljenec, če se hoče izogniti tem hudim posledicam, prisiljen je, da se ne zateče k kazenskemu sodišču. To pa nekatere ljudi vzpodbuja, da grešijo zoper čast svojega bližnjega in zategadelj pri privatnih obtožbah zaradi prestopkov javnosti ni samo tedaj odtegniti, kedar to predlagata obe stranki (§ 456. kaz. pr. r.). Gotovo je, da razžaljivec ne pritrди, ker uprav to hoče, da se po javnosti ustvari za razžaljenca neznosni položaj, ker hoče tako preprečiti kazensko postopanje. A tudi tedaj, če nobena stranka ne zahteva tajnosti, utegne biti prav, da se javnost odtegne zaradi tretjih oseb, katerih privatne razmere hočeta stranki njim na kvar spraviti v javnost. Gotovo je tudi, da ga ni razloga, zakaj bi se javnost ne odtegnila pri privatnih deliktih, za katere je pristojno zborna sodišče; saj je tu publiciteta posebno velika. Predloženi načrt torej dopušča, da sodišče pri privatnih deliktih tudi takrat odtegne javnost, kedar le jedna stranka to zahteva, in tudi takrat, ako takega predloga ni, in nadalje dopušča, da se javnost odtegne ne glede na to, gre li za prestopok ali za pregrešek. — Ta za tajnost pri privatnih deliktih veljavni razlog se pa zlasti tedaj močno pokaže, če se jame preganjati zaradi izsilovanja, pri katerem se preti s priobčenjem rečij iz privatnega in rodbinskega življenja. Tudi tu se napadanec ne more ubraniti izsilovalcu in zakon sam ga sili, odkupiti se pri izsilovalci, ako naj se po kazenskem sodnem postopanju razglasijo tiste reči, katere bi rad imel, da so prikrite. Tudi v tem pogledu — mislijo pojasnila — ustanovlja načrt zdravo določbo. — Po načrtu je smeti javnost odtegniti tudi tedaj, ako obtoženec še ni izpolnil 18. leta, to pa je ustanovljeno le v prid obtožencu, kateri je lahko za vse svoje življenje izgubljen, ako tako mlad mora v glavni obravnavi stopiti na javni oder, sicer pa tudi izkušnja uči, da mlade izprijence uprav javnost obravnave vsodbuja v hudodelstva.

Pojasnila tudi naglašajo, da je tem novotam poglobitni smoter to, da obravnavava, kateri je odvzeta javnost, tudi v resnici ostane tajna. Sedanji § 230. kaz. pr. r., dopušča toliko navzočnikov, da izpodkopuje tajnost. Zategadelj je v načrtu no-

vega zakona določeno, da smejo biti pri tajni obravnavi poleg tistega, ki je po kaznivem dejanji oškodovan, in poleg označenih justičnih uradnikov, navzočni samo tisti, katerim pristop dovoli predsednik obravnave.

Načrt najnovejše novelle sega pa še dalje. Nahaja se v njem določba, da predsednik obravnave lahko osebe, katere so navzočne pri tajni obravnavi, zaveže v molčanje gledé tega, kar obravnava poda. To je po mnenji pojasnil gotovo potrebno, da se preprečijo poznejšnja poročila o teh tajnih rečeh, ker le s tem se tudi doseže smoter tajnih obravnav; javne koristi, zlasti vojaške reči, zahtevajo čestokrat, da se trdo in stanovitno molči o tem, kar se je bilo pri glavni obravnavi moralo povedati, da se je položaj popolnem razjasnil in pretehtal.

Zategadelj se po členu IV. zadolži prestopka, kdor tajno obravnavo ali uradne spise pravde objavi ali kdor neupravičen kaj izdá vzlic nalogu, da mora molčati. Kazen temu prestopku je zapor od jednega tedna do dveh mesecev ali denarna kazen od 50 do 500 gld.

Člen V. obsega prenarodbe §§ 405., 406., 482. kaz. pr. r., da se izvrševanje kazni bolj prilaga posameznemu slučaju.

Po načrtu bode pravosodni minister, kedar gre za kazen na svobodi čez leto dnij, določil lahko v posameznem slučaju drugo kaznilnico, nego li jo odkazujejo sedaj veljavni propisi. Pravosodni minister lahko tudi ukrene, da je takšno kazen izvršiti pri sodečem sodišči.

Drugačne kazni na svobodi, kazni torej zaradi hudodelstev do leta dnij, zaradi pregreškov in prestopkov je po kaz. pravdnem redu izvršiti pri sodečem sodišči; izjemoma smé višje dež. sodišče določiti drugo sodišče svojega okrožja, pravosodni minister drugo sodišče izven višjesodnega okrožja, da izvrši kazen. Po načrtu pa pravosodni minister še lahko ukrene, da je prestatu kazen, ki se je spoznala zaradi hudodelstva do leta dnij, v kaznilnici, in pa da je tako kazen prestatu pri okrajnem sodišči.

Gledé prestopkov je po kaz. pravdnem redu tudi sodni dvor I. stopnje upravičen, da za izvršitev kazni določi kako drugo sodišče svojega uradnega okrožja na mestu sodečega okrajnega sodišča. Po načrtu pa ima pravosodni minister

oblast ukreniti, da je kazen sploh prestati v zaporu, kateri je od države določen, da vsprejema ujetnike; tu sem sodijo zlasti vojaško-sodni, konzularno-sodni zapori. Zlasti na te strani se je pokazalo, da je potreba kraje za izvrševanje kazni razširiti preko določil kaz. pravnega reda.

Po čl. VI. daje se sodnemu dvoru druge stopnje oblast, da sme, ako se mu pri pretresu spisov pokažejo tehtni pomisleki zoper resničnost dejanskih rečij, vzetih za podlogo sodbi, s katero je kdo bil zaradi hudodelstva ali pregreška obsojen, — vso stvar naznaniti kasacijskemu dvoru, da ravna po §-u 362. kaz. pr. reda. — Ker stranke ne smejo predlagati, naj bi kasacijsko sodišče pravdne spise pretreslo in sklenilo obnovo postopanja, zategadelj kasacijsko sodišče tudi le postopa v slučajih, katere zakon izrecno navaja. Dobremu pravosodju na ljubo treba te slučaje pomnožiti. Tako torej naj je po načrtu tudi višje dež. sodišče, kateremu dohajajo kazenski akti iz raznih prilik in tudi po §-u 15. kaz. pr. r. upravičeno, da sumno stvar predloži kasacijskemu dvoru.

Po čl. VII. dobode § 478. kaz. pr. r. naslednji dodatek: Proti sodbi sodnega dvora kot vzklicnega oblastva, katera je bila izdana ob izostanji obtoženca, sme obtoženec, ako mu poziv ni bil prav vročen ali če more izkazati, da mu je neodvračen zadržek branil priti k vzklicni obravnavi, v osmih dneh po vročeni sodbi prijaviti ugovor pri okrajnem sodišči. Na ta ugovor je uporabljati smislu primerno določilo 3. odst. §-a 427. — S tem rešuje se brezdvajbeno vprašanje, katero je itak uže rešeno v § 447. kaz. pr. r., vprašanje namreč, kakó je tedaj, ako kdo, ki je obsojen zaradi prestopka, poprime vzklic zoper okrajnosodno sodbo in ako ga pri vzklicni obravnavi sodni dvor „in contumaciam“ obsodi.

Predlagana novella obsega prenarredbe, katere niso kaj važne, in proti njim ne bode ugovora. Kar pa je bolj važnega, to utegne zadeti ob krepak odpor zakonodavnih sotrudnikov. V prvi vrsti je jako nevarno, da so nekateri zagovorniki prepuščeni, dejali bi skoro, milosti in nemilosti višjih sodnih instanc. Kaj je to: „tehtni pomisleki?“ Pred tem razlogom ni varen noben zagovornik in nikakor ni dopustiti, da bi kdo bil črtan iz imenika zagovornikov brez katerega postopanja koli. Glasovi bodo tudi zoper to,

da se misli utesniti v tako obilni meri javnost postopanja, da jo namreč v danih slučajih sodišče lahko ukrene brez predloga strank po svoji volji, kajti nobenega drugega pomena nima, če se pravi: „iz važnih uzrokov.“ Sosebno se utegne pobijati to, da naj se stranka v bodoče odreče zaupnim možem v tajni obravnavi. Prestopki zaradi izdaje „tajnostij“ niso brez kontroverz, kar se takoj razvidi, ako se misli le nekoliko na posamezne slučaje. In takó bode pač gledé načelnih točk imel načrt nouvelle trd, a upravičen boj.

O rabi jezikov v naših uradih, seosebno pri sodiščih.

(Dalje in konec.*)

Z ukazom z dné 18. aprila 1882 pravosodno ministerstvo uravnjuje, kakor smo videli, jezikovno vprašanje posebno za sodišča prvih instanc. Z ukazom z dne 8. aprila 1883 št. 4224 pa ministerstvo za višje sodišče Graško veléva naslednje:

Dolžnost, naložena sodiščem z ukazi z dné 15. marcija 1862, 20. oktobra 1866, 5. septembra 1867 in 18. aprila 1882, da morajo vloge, izročene v slovenskem jeziku, kolikor moči reševati v istem jeziku, nikakor ne veljá samo za sodišča prve instance v slovenskih pokrajinah Graškega višjega sodišča. Določila teh ukazov imajo namen, da do veljave pripomorejo načelom jednakopravnosti jezikov v deželi navadnih pri občevanji sodišč s strankami, — merodajna morajo torej biti tudi za višje sodišče, kedar nastopa kot druga instanca za omenjene pokrajine. Višjemu sodišču je torej dolžnost skrbeti za to, da na slovenske vloge in v pravadah, katere so se v prvi instanci samo slovenski obravnavale, dospe stranki odločba (intimacija) po dotičnem okrajnem sodišči v slovenskem jeziku.

V tem ukazu tiči ona slovenskemu uradovanju toliko kvarna in zakonom nikakor ne prikladna navada, da višje so-

*) Glej str. 69. „Slov. Prav.“ l. 1891.